

Sygn. akt III AUa 298/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Katarzyna Kaźmierczak

po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 2014 r. w Szczecinie

sprawy Gminnej Spółdzielni (...) w C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale zainteresowanych K. K., H. K., A. P., A. K., J. Z., K. J., I. L. i M. B.

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji płatnika

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 grudnia 2013 r. sygn. akt VI U 3230/12

oddala apelację.

SSA Jolanta Hawryszko SSA Urszula Iwanowska SSA Anna Polak

Sygn. akt III AUa 298/14

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., w wyniku kontroli przeprowadzonej u płatnika – Gminnej Spółdzielni (...) w C., wydał decyzje w których stwierdził, iż pomoc socjalna udzielona w formie bonów towarowych, finansowana z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i przyznana pracownikom: K. J. (decyzja nr (...) z 28 września 2012 r.), A. P. (decyzja nr (...) z 27 września 2012 r.), I. L. (decyzja nr (...) z 27 września 2012r.), K. K. (decyzja nr (...) z 27 września 2012 r.), M. B. (decyzja nr (...) z 26 września 2012 r.), H. K. (decyzja nr (...) z 27 września 2012 r.), J. Z. (decyzja nr (...) z 28 września 2012 r.) oraz A. K. (decyzja nr (...) z 27 września 2012 r.) w latach 2008-2010, stosownie do okresów zatrudnienia poszczególnych pracowników, nie miała charakteru socjalnego, w związku z czym należało ją uznać za przychód zainteresowanych wynikający ze stosunku pracy, który to przychód stanowi podstawę wymiaru

składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w wysokościach wskazanych w decyzjach dotyczących poszczególnych zainteresowanych.

Z powyższymi decyzjami nie zgodził się płatnik składek Gminna Spółdzielnia (...) w C., który wniósł odwołania, podnosząc zarzuty: - naruszenia prawa materialnego, tj. § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w zw. z art. 18 ust. 1 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenia finansowe wypłacone zainteresowanym ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika, a tym samym powinny zostać odprowadzone przez płatnika składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe; - naruszenie prawa materialnego, tj. art. 81 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanym ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika i winny zostać od nich odprowadzone składki z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego; - błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanych decyzji, który to błąd miał wpływ na ich treść poprzez uznanie, że płatnik składek nie badał sytuacji życiowej i materialnej pracowników przyznając im dodatkowe świadczenia, podczas gdy sytuacja majątkowa, socjalna oraz życiowa była płatnikowi znana i zainteresowani spełniali wymogi do otrzymania dodatkowego świadczenia według opracowanego i przyjętego u płatnika Zakładowego Regulaminu ZFŚS. Wskazując na powyższe płatnik wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji w całości i orzeczenie, że zainteresowani nie podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu, chorobowemu, wypadkowemu i zdrowotnemu w okresach wymienionych w zaskarżonych decyzjach, albowiem przychód uzyskany przez zainteresowanych w latach wskazanych w skarżonych decyzjach, finansowany ze środków ZFŚS nie stanowi przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych. Dodatkowo odwołujący wniósł o zasądzenie od organu na rzecz płatnika kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie.

Sprawy z odwołania płatnika zarejestrowane zostały pod sygnaturami akt: VIU 3230/12 (sprawa dotycząca K. J.), VIU 3231/12 (sprawa dotycząca A. P.), VIU (sprawa dotycząca I. L.), VIU 3233/12 (sprawa dotycząca K. K.), VIU 3234/12 (sprawa dotycząca M. B.), VIU 3260/12 (sprawa dotycząca H. K.), VIU 3261/12 (sprawa dotycząca J. Z.), VIU 3262/12 (sprawa dotycząca A. K.). Postanowieniami z 30 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych połączył wszystkie powyższe sprawy do łącznego prowadzenia i wyrokowania. Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem 20 grudnia 2013 r. I. zmienił wszystkie zaskarżone decyzje i ustalił, że brak było podstaw do powiększenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników płatnika składek Gminnej Spółdzielni (...) w C. - M. B., H. K., A. K., K. K., I. L., A. P., K. J., J. Z. za lata 2008 i 2010 o wartość wydanych tym pracownikom bonów towarowych za marzec i grudzień 2008 roku oraz grudzień 2010 roku, sfinansowanych ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych; II. oddalił odwołania od decyzji nr (...) w pozostałym zakresie; III. orzekł o kosztach procesu.

Sąd okręgowy ustalił, że w Gminnej Spółdzielni (...) w C. utworzono od 10 lipca 1996 roku Regulamin korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników. Zgodnie z § 8 ust. 1 pkt c tego regulaminu, niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych, część środków zakładowego funduszu socjalnego mogła być przeznaczona na paczki i bony towarowe przyznawane w okresie roku, głównie przed świętami dla pracowników o bardzo niskich i niskich zarobkach. Zgodnie z ust. 2 tej regulacji, pomoc ta miała być udzielana na wniosek pracownika, emeryta rencisty, na podstawie decyzji Zarządu Spółdzielni, w porozumieniu ze związkami zawodowymi. W myśl ust. 3 pomoc mogła być udzielana w formie gotówkowej, bezgotówkowej, bonów towarowych bądź rzeczowej. Aneks nr 5 do regulaminu zmieniono brzmienie § 8 ust. 1 pkt c. Zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 2008 roku przepisem § 8 ust. 1 pkt c, niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych, część środków zakładowego funduszu socjalnego mogła zostać przeznaczona na bony towarowe, świadczenia rzeczowe lub paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników przy każdorazowym określeniu kryteriów

dochodowych przez Zarząd Spółdzielni. Aneks nr 6 do regulaminu zmieniono brzmienie §8 ust. 1 pkt c. Zgodnie z obowiązującym od 5 października 2009 roku przepisem § 8 ust. 1 pkt c, niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego może być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia pieniężne lub rzeczowe oraz paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników - przy każdorazowym określeniu przez Zarząd Spółdzielni kryteriów dochodowych i analizując sytuację materialną pracowników. Każdy z aneksów do regulaminu opracowywany był w uzgodnieniu z działającym w Spółdzielni (...).

W latach 2008-2010 Zarząd Gminnej Spółdzielni postanawiał o przyznawaniu pracownikom świadczeń okolicznościowych z okazji świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkiej Nocy. Świadczenia te były finansowane ze środków ZFŚS. Podstawą przyznania bonów oraz świadczeń pieniężnych była wspólna decyzja zarządu Gminnej Spółdzielni (...) w C. oraz zarządu Związku Zawodowych, wyrażana w formie uchwały, w której określano kryteria przyznawania bonów czy też świadczeń pieniężnych. W marcu 2008 roku, w grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku na podstawie ww. uchwał pracownicy byli dzieleni na 3 lub 5 grup. Wysokość wypłat była wówczas zróżnicowana i zależała od wysokości uzyskiwanych u płatnika zarobków. Ustalając wysokość owych zarobków, obliczano wysokość średniego wynagrodzenia z ostatnich 3 lub 10 miesięcy. W grudniu 2009 roku, z uwagi na wyjątkowo niskie wynagrodzenia osób zatrudnionych w spółdzielni na tle innych zakładów funkcjonujących na rynku (...), a zwłaszcza pracowników Urzędu Miejskiego, zarząd Spółdzielni wspólnie z zarządem Związków Zawodowych przyznał wszystkim pracownikom świadczenia pieniężne w identycznej wysokości – 300 zł. W kwietniu 2010 roku z okazji Świąt Wielkanocnych zarząd Spółdzielni na wniosek zarządu Związków Zawodowych, pomimo wprowadzenia progu wysokości wynagrodzenia, zdecydował o przyznaniu bonów towarowych wszystkim pracownikom w identycznej wysokości. Pracodawca nie odbierał od pracowników ani oświadczeń o wysokości ich dochodów, ani o ich sytuacji materialnej. Podstawowym kryterium wypłaty bonów i świadczeń pieniężnych była wysokość wynagrodzenia otrzymywanego przez pracowników w spółdzielni.

Uchwałą z 11 marca 2008 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z Zarządem Związków Zawodowych przyznał pracownikom bony towarowe z okazji świąt Wielkanocnych. Kryterium przyznania bonów było średnie wynagrodzenie pracownika za listopad i grudzień 2007 roku oraz styczeń 2008 roku z wyłączeniem nagród jubileuszowych, ekwiwalentów za używanie samochodów służbowych, ekwiwalentów za pranie odzieży. Pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie w wysokości do 1.700 zł otrzymali bony o wartości 240 zł. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie od 1.700 zł do 2.500 zł otrzymali bony o wartości 180 zł, natomiast ci którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.500 zł otrzymali bony o wartości 120 zł. Zgodnie z uchwałą pracownicy młodociani otrzymali bony w kwocie 50 zł. Z okazji świąt Wielkiej Nocy w marcu 2008 roku płatnik przyznał 103 bony towarowe, w tym: - 49 bonów o wartości 240 zł (w tym zainteresowanej H. K.); - 40 bonów o wartości 180 zł (w tym dla zainteresowanych A. P., I. L., K. K., J. Z.); - 10 bonów o wartości 120 zł (w tym dla zainteresowanej K. J.); - 4 bony o wartości 50 zł

Uchwałą z 8 grudnia 2008 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem związków zawodowych przyznał pracownikom bony towarowe z okazji świąt Bożego Narodzenia. Kryterium przyznania bonów było średnie wynagrodzenie pracownika za sierpień, wrzesień i październik 2008 roku, z wyłączeniem ekwiwalentów za używanie samochodów własnych do celów służbowych, ekwiwalentów za pranie odzieży, usługi medyczne. Pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie do 1.700 zł otrzymali bony o wartości 240 zł. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie od 1.700 zł do 2.500 zł otrzymali bony o wartości 180 zł, natomiast ci którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.500 zł otrzymali bony o wartości 120 zł. Pracownicy młodociani będący na pierwszym roku nauki otrzymali bony o wartości 30 zł, natomiast ci na drugim roku nauki - o wartości 50 zł. Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2008 roku płatnik przyznał 108 bonów towarowych, w tym: - 7 bonów o wartości 120 zł (w tym dla zainteresowanej K. J., M. B.), - 32 bony o wartości 180 zł (w tym zainteresowanej J. Z.), - 51 bonów o wartości 240 zł (w tym dla zainteresowanych I. L., H. K., K. K.), - 2 bony o wartości 150 zł, - 9 bonów o wartości 100 zł (w tym dla zainteresowanej A. K.), - 2 bony o wartości 50 zł, - 5 bonów o wartości 30 zł.

W dniu 7 grudnia 2009 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem związków zawodowych przyznał z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne dla pracowników ze środków Zakładowego Funduszu

Świadczeń Socjalnych w wysokości 300 zł dla każdego z pracowników. Uzasadniając powyższą decyzję wskazano, że wzięto pod uwagę niskie dochody pracowników w 2009 roku, wyjątkowo niskie wynagrodzenia zatrudnionych w spółdzielni na tle innych zakładów funkcjonujących na rynku (...), a zwłaszcza pracowników Urzędu (...). Pracownikom zatrudnionym w niepełnym wymiarze czasu pracy przyznano świadczenia niższe niż pozostałym pracownikom. Pracownikom zatrudnionym po 1 września 2009 roku przyznano świadczenie w wysokości 100 zł. Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2009 roku płatnik przyznał 69 osobom świadczenia pieniężne, w tym: - 65 świadczeń o wartości 300 zł (w tym dla zainteresowanych K. K., K. J., J. Z., I. L., M. B.), - 2 świadczenia o wartości 150 zł, - 2 świadczenia o wartości 100 zł

W kwietniu 2010 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem związków zawodowych przyznał z okazji świąt Wielkanocnych bony towarowe o wartości 244 zł dla pracowników, których wynagrodzenie brutto za miesiąc luty nie przekroczyło 2.000 zł. Jednocześnie, na wniosek związków zawodowych, które przeanalizowały sytuację materialną pracowników i ich rodzin, bony o wartości 244 zł przyznano także i tym pracownikom, których wynagrodzenie przekroczyło 2.000 zł brutto. Pracownicy zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu pracy, świadczący pracę codziennie otrzymali bony o wartości 122 zł. Pracownicy świadczący pracę raz w tygodniu otrzymali bony o wartości 61 zł. Z okazji świąt Wielkiej Nocy w kwietniu 2010 roku płatnik przyznał 60 bonów towarowych, w tym:

- 57 bonów towarowych o wartości 200 zł (w tym zainteresowanej J. Z., H. K., I. L., K. J., K. K.), -2 bony towarowe o wartości 100 zł, - 1 bon o wartości 50 zł.

W grudniu 2010 roku zarząd Spółdzielni wspólnie ze związkami zawodowymi postanowił przyznać pracownikom z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne. Kryterium przyznania świadczeń z ZFŚS było średnie wynagrodzenie pracownika od stycznia do października 2010 roku. Pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie do 2.000 zł otrzymali świadczenia w kwotach po 300 zł, pracownicy którzy otrzymali wynagrodzenie od 2.000 zł do 2.500 zł – po 250 zł, zaś ci którzy zarobili ponad 3.000 zł – po 150 zł. Pracownicy zatrudnieni w niepełnym wymiarze czasu pracy, Główna Księgowa, Zarząd i Członkowie Rady Nadzorczej otrzymali po 100 zł. Z okazji świąt Bożego Narodzenia w grudniu 2010 roku płatnik przyznał 60 osobom świadczenia pieniężne, w tym: - 45 świadczeń pieniężnych o wartości 300 zł (w tym dla zainteresowanych K. J., J. Z., K. K.), - 8 świadczeń pieniężnych o wartości 250 zł (w tym zainteresowanej I. L.), - 2 świadczenia pieniężne o wartości 150 zł, - 12 świadczeń pieniężnych o wartości 100 zł (w tym zainteresowanej M. B.), - 1 świadczenie o wartości 200 zł.

Sąd okręgowy uznał, że odwołania od decyzji były uzasadnione w części dotyczącej świadczeń z funduszu świadczeń socjalnych przekazanych pracownikom Spółdzielni w marcu i grudniu 2008 r. oraz grudniu 2010 r. Zgodnie z treścią art. 18 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz.U. nr 11, poz. 74 z 2007 r. ze zm), podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 18a stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10, z zastrzeżeniem ust. 1a i 2, ust. 4 pkt 5 i ust. 12. Zgodnie natomiast z art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z 23 stycznia 2003 r. o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (Dz.U Nr 45 poz. 391) i art. 81 ust. 1 i 6 zastępującej tę ustawę ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Definicja przychodu zawarta jest w przepisie art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, gdzie wskazano, że pod tym pojęciem należy rozumieć przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy. Przychodami są więc otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń (art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.). Zgodnie zaś z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, za

przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. Jednocześnie jednak, na mocy § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U Nr 161, poz. 1106 ze zm.), z podstawy wymiaru składek wyłączono świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Przy tym, do 30 stycznia 2004 r., na mocy powoływanego wyżej rozporządzenia, (§ 2 pkt 12), z podstawy wymiaru składek wprost wyłączono „wartość świadczeń okolicznościowych przyznawanych w formie rzeczowej lub w formie bonów towarowych uprawniających do zakupu w sklepach artykułów spożywczych i przemysłowych, pod warunkiem, że nie podlegały one wymianie na pieniądze – do wysokości nieprzekraczającej rocznie kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych”.

W ocenie sądu okręgowego, skoro w okresie objętym zaskarżonymi decyzjami organu rentowego płatnik wydawał nieodpłatnie pracownikom bony towarowe i świadczenia pieniężne, a źródłem finansowania tych świadczeń były środki zgromadzone w Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych (czego organ rentowy nie negował), to środki te – co do zasady – nie podlegały oskładkowaniu. Sytuacja byłaby odmienna jedynie w przypadku, gdyby wypłaty te miały na celu obejście prawa, tzn. formalnie byłyby wypłacane ze środków pochodzących z Funduszu, ale faktycznie ich wypłata nie znajdowałaby żadnego uzasadnienia w świetle przepisów ustawy o zakładowym funduszu środków socjalnych. Sąd okręgowy przeanalizował, że Ustawa z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w art. 2 ust. 1 pkt 1 definiuje działalność socjalną, wskazując że należy pod tym pojęciem rozumieć usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Na gruncie tej definicji wydanie pracownikom bonów towarowych jest zatem formą udzielania pomocy materialno-rzeczowej, o jakiej mowa w tym przepisie. Podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu jest określona w art. 8 ust. 1 ustawy. Zgodnie z nią przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Pogląd taki znajduje oparcie w treści ustępu 2 art. 8, zgodnie z którym w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych pracodawca określa zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Pracodawca nie może ustalić warunków przyznawania ulgowych świadczeń i ich wysokości z pominięciem naczelnej zasady wyrażonej w ust. 1 tego przepisu, tej mianowicie, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu są uzależnione wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie upoważnia do tworzenia takich zasad podziału środków funduszu socjalnego, które pozostawałyby w sprzeczności z jej art. 8 ust. 1; ten zaś przepis wyraźnie powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, rodzinną i materialną osób uprawnionych. W konsekwencji świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem owej zasady podstawowej nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych.

Dokonując analizy charakteru świadczeń wypłaconych zainteresowanym sąd zwrócił uwagę, że od 10 lipca 1997 roku w Gminnej Spółdzielni (...) w C. obowiązywał Regulamin korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników Gminnej Spółdzielni (...) w C.. W latach 2008-2010 regulamin ten był kilkakrotnie modyfikowany aneksami, m.in. w zakresie świadczeń wypłacanych przez płatnika składek na rzecz pracowników z Zakładowego

Funduszu Socjalnego. Zgodnie z zapisami Regulaminu obowiązującymi od 1 stycznia 2008 roku, niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych, część środków zakładowego funduszu socjalnego mogła być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia rzeczowe lub paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników przy każdorazowym określeniu kryteriów dochodowych przez Zarząd Spółdzielni. Natomiast zgodnie z postanowieniami Regulaminu obowiązującymi od 5 października 2009 roku, niezależnie od finansowania działalności i usług socjalnych część środków zakładowego funduszu socjalnego mogła być przeznaczona na bony towarowe, świadczenia pieniężne lub rzeczowe oraz paczki na wniosek związków zawodowych, głównie przed świętami, dla pracowników - przy każdorazowym określeniu przez Zarząd Spółdzielni kryteriów dochodowych i po przeprowadzeniu analizy sytuacji materialnej pracowników. Z powyższego wynikało, że zgodnie z postanowieniami Regulaminu korzystania z funduszu świadczeń socjalnych przez pracowników Gminnej Spółdzielni (...) w C., ze środków funduszu w spornym okresie mogły być finansowane m.in. bony towarowe i środki pieniężne przede wszystkim przed świętami. Przyjętą praktyką w Spółdzielni było to, że to związki zawodowe występowały z wnioskiem o przyznanie danym pracownikom określonych świadczeń z funduszu, niezależnie od tego czy dany pracownik był w związkach zawodowych zrzeszony, czy też nie. Płatnik składek w latach 2008-2010 przyznawał pracownikom środki pieniężne oraz bony towarowe z okazji Świąt Wielkanocnych i Świąt Bożego Narodzenia.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że w marcu 2008 roku, grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku wysokość tych świadczeń - wypłacanych z ZFŚS - była zróżnicowana i uzależniona od wysokości wynagrodzenia osiąganego u płatnika składek. Podstawą przyznania bonów oraz świadczeń pieniężnych była - zgodnie z obowiązującym regulaminem - wspólna decyzja zarządu Gminnej Spółdzielni (...) w C. oraz zarządu Związku Zawodowego, wyrażana w formie uchwały, w której określano kryteria przyznawania bonów oraz świadczeń pieniężnych. I tak, na podstawie uchwały z dnia 11 marca 2008 roku oraz uchwały z dnia 8 grudnia 2008 roku pracownicy zostali podzieleni na trzy grupy - w zależności od średniego wynagrodzenia za ostatnie trzy miesiące. Wysokość wypłat była zróżnicowana, w zależności od wysokości uzyskiwanych zarobków. Pracownicy którzy zarabiali do 1.700 zł mieli otrzymać bony o wartości 240 zł, ci pracownicy, którzy zarabiali od 1.700 zł do 2.500 zł- mieli otrzymać bony w wysokości 180 zł, natomiast pracownicy, którzy zarabiali powyżej 2.500 zł - mieli otrzymać bony o wartości 120 zł. Pracownicy, którzy zarabiali najwięcej w Spółdzielni, tj. członkowie zarządu oraz główna księgowa i jej zastępca, a także osoby będące na urloпах macierzyńskich, w ogóle nie otrzymywali bonów.

Na podstawie uchwały z dnia 7 grudnia 2010 roku pracownicy Spółdzielni zostali podzieleni na 4 grupy, w zależności od uzyskanych zarobków w ciągu ostatnich 10 miesięcy. Pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie poniżej 2.000 zł otrzymali świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł, pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie w wysokości od 2.000 zł do 2.500 zł otrzymali 250 zł, pracownicy, którzy uzyskali wynagrodzenie w wysokości od 2.500 zł do 3.000 zł otrzymali 200 zł, natomiast ci pracownicy, którzy zarabiali powyżej 3.000 zł otrzymali świadczenia pieniężne w wysokości 150 zł. Pracownicy zatrudnieni w niepełnym wymiarze oraz główna księgowa, Zarząd i członkowie Rady Nadzorczej otrzymali świadczenia pieniężne w wysokości 100 zł.

W ocenie Sądu przyjęte przez zarząd Spółdzielni oraz zarząd Związków Zawodowych kryteria w postaci progów finansowych, które różnicowały wypłatę świadczeń, były kryteriami jasnymi, czytelnymi i co najważniejsze łatwymi do zweryfikowania. W tym stanie rzeczy kryterium dochodowe poszczególnych grup pracowników stawało się realną i uchwytną przesłanką różnicowania wysokości bonów świątecznych oraz świadczeń pieniężnych. Fakt, że pracodawca ustanowił de facto tylko jedno kryterium, od którego zależała wysokość bonów poszczególnych pracowników - chociaż każdorazowo było to kryterium istotne i dające wyobrażenie o sytuacji materialnej poszczególnych pracowników, a także to, że płatnik nie różnicował wysokości wszystkich przyznanych bonów np. wypłacając każdemu pracownikowi inną kwotę, a jedynie różnicował ich wysokość w pewnych grupach, nie mógł przemawiać na niekorzyść pracodawcy, skoro ustawa o świadczeniach z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych ani nie przewiduje kryteriów, według jakich przyznawane mają być świadczenia z funduszu, ani też nie określa progów finansowych, czy wysokości świadczeń w poszczególnych sytuacjach bytowych osób uprawnionych. W ocenie Sądu charakter bonów towarowych oraz świadczeń pieniężnych, jako dodatkowego wsparcia w okresach zwiększonych obciążeń budżetów rodzinnych, z istoty rzeczy wymusza na pracodawcy - w szczególności w sytuacji, gdy zatrudnia

on znaczną liczbę pracowników, jak to miało miejsce w Gminnej Spółdzielni (...) w C. – zbiorczą, ogólną ocenę sytuacji materialnej poszczególnych pracowników. Oczywistym jest, że przy liczbie osób zatrudnionych u płatnika, niemożliwym byłoby w krótkim okresie (na tyle by dysponować aktualnymi informacjami dotyczącymi sytuacji bytowej wszystkich pracowników) przeanalizować sytuację materialną i życiową wszystkich zatrudnionych. Tym samym różnicując wysokość bonów płatnik słusznie opierał się na obiektywnych danych obrazujących stan majątkowy pracowników, takich jak uzyskiwane wynagrodzenie. Pracownicy pozostający w wyjątkowo trudnej sytuacji bytowej, spowodowanej innymi okolicznościami mogli natomiast składać wnioski o indywidualne świadczenia z funduszu. Nie mógł również przemawiać w ocenie sądu na niekorzyść pracodawcy fakt, że przed przyznaniem bonów w określonej kwocie nie odbierał od pracowników pisemnych oświadczeń o ich stanie rodzinnym oraz o sytuacji osobistej i majątkowej. W przepisie art. 8 ustawy o świadczeniach z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych mowa jest bowiem wyłącznie o tym, że przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Przepis ten, odwołujący się do kryteriów socjalnych, jest zatem dosyć ogólnikowy i nie zawiera żadnych konkretnych wskazówek dotyczących sposobu gromadzenia informacji o stanie majątkowym, sytuacji rodzinnej czy dochodach osób uprawnionych (w szczególności nie wprowadza zaś obowiązku składania przez pracowników stosownych oświadczeń w formie pisemnej). Nie można z tego przepisu wywodzić zatem, iż w każdej sytuacji, gdy wypłata bonów nie jest poprzedzona szczegółową analizą sytuacji bytowej pracowników (przez zebranie pisemnych oświadczeń), to świadczenia wypłacane z Funduszu tracą przymiot pomocy socjalnej.

Sąd zreasumował, że wysokość przyznanych zainteresowanym bonów oraz świadczeń pieniężnych w marcu 2008 roku, w grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku korespondowała w zapisami regulaminu oraz uchwał zarządu Spółdzielni oraz zarządu Związków Zawodowych i została ustalona przy wzięciu pod uwagę kryteriów socjalnych. Sąd uznał, że decyzje ZUS stanowiące przedmiot niniejszego postępowania nie były co do zasady prawidłowe i powinny zostać zmienione poprzez ustalenie, iż wartość wydanych zainteresowanym w marcu 2008 roku, w grudniu 2008 roku oraz w grudniu 2010 roku bonów towarowych oraz świadczeń pieniężnych nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanych jako pracowników zatrudnionych w Gminnej Spółdzielni (...) w C..

W przypadku świadczeń pieniężnych przyznanych w grudniu 2009 roku, a także bonów towarowych przyznanych w kwietniu 2010 roku brak było jednak podstaw do dokonania identycznego ustalenia. Sąd zwrócił uwagę, że w grudniu 2009 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem Związków Zawodowych przyznał z okazji Świąt Bożego Narodzenia wszystkim pracownikom świadczenia pieniężne w identycznej – poza kilkoma wyjątkami - wysokości. W kwietniu 2010 roku z okazji Świąt Wielkanocnych zarząd Spółdzielni oraz zarząd Związków Zawodowych co prawda formalnie wprowadził kryterium socjalne przy przyznawaniu tych świadczeń, ustalając że bony towarowe o wartości 244 zł otrzymają jedynie ci pracownicy, którzy uzyskali nie więcej niż 2.000 zł wynagrodzenia brutto za miesiąc luty 2010 roku. Faktycznie bony towarowe o takiej wartości otrzymali jednak także i ci pracownicy, którzy w tym czasie otrzymali wynagrodzenie przekraczające 2.000 zł brutto. Zatem zarówno w grudniu 2009 roku, jak i w kwietniu 2010 roku nie uzależniono przyznania prawa do tych świadczeń od sytuacji materialnej pracowników, skoro bony i świadczenia pieniężne przyznano wszystkim pracownikom w takich samych kwotach, ignorując wcześniej ustalone kryterium socjalne. Oznacza to, że w tym czasie płatnik w ogóle nie różnicował sytuacji pracowników. W konsekwencji sąd przyjął, że pomimo iż środki na bony towarowe oraz świadczenia pieniężne za grudzień 2009 roku i kwiecień 2010 roku pochodziły z funduszu świadczeń socjalnych, to sposób dysponowania nimi pozostawał w sprzeczności z art. 8 ust. 1 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Skoro bowiem przyznanie bonów oraz świadczeń pieniężnych nie było zależne od sytuacji majątkowej, życiowej czy rodzinnej uprawnionych, to nie stanowiły one świadczeń socjalnych podlegających wyłączeniu z podstawy wymiaru składek. Wartość spornych świadczeń należało więc uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, stanowiący podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych).

Apelację od wyroku w zakresie punktu II sentencji złożył płatnik wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie w całości odwołań płatnika od decyzji ZUS Oddziału w S. wydanych wobec zainteresowanych M. B. H. K., A. K., K. K., I. L., A. P., K. J., J. Z. i ustalenie, że również świadczenia przyznawane pracownikom w grudniu 2009 r. oraz boni towarowe przyznane w kwietniu 2010 r. nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi i instancji do ponownego rozpoznania. Zaskarżonemu orzeczeniu apelujący zarzucił: - naruszenie prawa materialnego, tj. § 2 ust 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w zw. z art. 18 ust. 1 oraz art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanym, ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika, a tym samym powinny zostać odprowadzone przez płatnika składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe oraz wypadkowe; - naruszenie prawa materialnego, tj. art. 81 ust 1 ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przez jego niezastosowanie skutkujące uznaniem, że dodatkowe świadczenie finansowe wypłacone zainteresowanym ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS stanowią przychód pracownika i winny zostać od nich odprowadzone składki z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego; - błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanej decyzji, który to błąd miał wpływ na jej treść, poprzez uznanie, że płatnik składek nie badał sytuacji życiowej i materialnej pracowników przyznając im dodatkowe świadczenia, podczas gdy sytuacja majątkowa, socjalna oraz życiowa była płatnikowi znana i pracownik spełniał wymogi do otrzymania dodatkowego świadczenia według opracowanego i przyjętego u płatnika Zakładowego Regulaminu ZFŚS. W uzasadnieniu płatnik składek argumentował, że wydając świadczenia rzeczowe realizował przy ich pomocy cele socjalne ZFŚS zgodnie z art. 8 ustawy o ZFŚS; wskazał, że opracowanie i wprowadzenie szczegółowych unormowań w zakresie sposobu ustalania sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników i emerytów - byłych pracowników i ich rodzin, w tym sposobu pozyskiwania informacji o sytuacji materialnej osób uprawnionych na potrzeby socjalne, jest przedmiotem pracodawcy i działających u niego związków zawodowych jako przedstawiciela całej załogi. Skarżący przyznał, że faktycznie w grudniu 2009 r. oraz w kwietniu 2010 r. świadczenia wypłacane były w podobnej wysokości jednak nie oznacza to, że płatnik nie badał tutaj sytuacji socjalnej pracowników. Sytuacja była badana, ale z uwagi na stosunkowo niskie płace pracowników spółdzielni, w celach socjalnych konieczne było przyznanie im świadczeń w równej wysokości. Jednoznacznie o takim właśnie kryterium, którym to kierował się płatnik, świadczą zeznania Prezesa (...) złożone na rozprawie. W ocenie skarżącego- posługiwanie się kryterium socjalnym także w wypadku przyznania wszystkim pracownikom jednakowych świadczeń z ZFŚS nie powinno stanowić podstawy do naliczania składek na ubezpieczenie społeczne, gdyż zgodne było z regulaminem oraz celami jakie wyznaczył przed ZFŚS ustawodawca.

Sąd apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja jest nieuzasadniona.

Sąd apelacyjny w całości zaaprobował ustalenia, jak też ocenę prawną sądu okręgowego. Rozpoznając sprawę sąd okręgowy nie naruszył zasad postępowania oraz dokonał prawidłowej kwalifikacji prawnej w oparciu o prawidłową interpretację przepisów prawa materialnego. Sąd Apelacyjny nie uwzględnił żadnego zarzutu apelacji. Prawidłowo bowiem sąd okręgowy przyjął, że w przypadku świadczeń pieniężnych przyznanych w grudniu 2009 roku oraz bonów towarowych w kwietniu 2010 roku nie zostało zastosowane kryterium socjalne, ponieważ wysokość świadczeń nie była uzależniona od indywidualnej sytuacji materialnej zainteresowanych. Ocena taka wynikała wprost ze zgromadzonych w sprawie dowodów, przy czym skarżący nawet w treści apelacji wskazywał, że nie różnicowano wartości świadczeń ponieważ pracodawca chciał zrekompensować niski pułap wynagradzania. A zatem wiasek jest jednoznaczny, że świadczenia nie miały celu socjalnego, lecz raczej charakter ukrytego jednorazowego wynagrodzenia, bądź nagrody.

Należy zauważyć, że jakkolwiek w myśl obowiązujących przepisów pracodawca zaspokaja w miarę możliwości potrzeby bytowe, socjalne i kulturalne pracowników (art. 16 i art. 94 pkt 8 Kodeksu pracy), to jednak nie może tego czynić dowolnie, lecz z uwzględnieniem funkcji socjalnej definiowanej w ustawie z 4.03.1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Zgodnie z intencją ustawodawcy zakładowy fundusz świadczeń socjalnych jest dobrowolnym

funduszem na poziomie zakładu pracy, którego podstawowym zadaniem jest sfinansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej między innymi na rzecz pracowników i ich rodzin; art. 1 ust. 1 ustawy z 4.03.1994 r. określa zasady tworzenia w zakładach pracy zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i zasady gospodarowania środkami tego funduszu, przeznaczonego na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z funduszu oraz na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych ale przy założeniu, że fundusz został uruchomiony. Bez wątplenia pojęcie „socjalny” utożsamiane jest z zaspokajaniem potrzeb bytowych, materialnych i kulturalnych uprawnionych osób. Ze środków funduszu finansuje się świadczenia nie wynikające z warunków wynagradzania za pracę oraz niezależne od wyników i jakości wykonywanej pracy. Jedynie te działania, które podejmowane są w interesie pracowników, a nie pracodawcy, mieszczą się w ustawowym pojęciu zakładowa działalność socjalna. Ustawa z 4 marca 1994 roku wskazuje w art. 2 pkt. 1, że działalność socjalna to usługi świadczone przez zakłady pracy na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialno-rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu jest uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu i w tym zakresie płatnik powinien był poczynić niezbędne ustalenia. Apelujący nie wykazał, że przyznając sporne świadczenia kierował się sytuacją socjalną pracowników, a wręcz przeciwnie, zarówno w grudniu 2009 roku, jak w kwietniu 2010 roku nie przestrzegał wymogu kryterium socjalnego. W grudniu 2009 roku zarząd Gminnej Spółdzielni (...) w C. wspólnie z zarządem związków zawodowych przyznał z okazji świąt Bożego Narodzenia świadczenia pieniężne w identycznej – poza kilkoma wyjątkami - wysokości. W kwietniu 2010 roku z okazji świąt Wielkanocnych wprowadzono kryterium socjalne, ale ostatecznie nie było przestrzegane. Początkowo bowiem wskazano, że bony towarowe o wartości 244 zł otrzymają pracownicy, którzy uzyskali nie więcej niż 2.000 zł wynagrodzenia brutto za luty 2010 roku, jednocześnie podnosząc, że na wniosek związków zawodowych, które przeanalizowały sytuację materialną pracowników i ich rodzin, bony towarowe o wartości 244 zł uzyskać także mogli ci pracownicy, którzy otrzymali wynagrodzenie powyżej 2.000 zł brutto. Zatem trafnie ocenił sąd okręgowy, że w grudniu 2009 roku, jak i w kwietniu 2010 roku nie uzależniono uprawnienia do wydanych świadczeń od sytuacji materialnej pracowników i de facto świadczenia przyznano wszystkim pracownikom w takich samych kwotach. Nie sposób zatem było uznać, że pracodawca zastosował kryterium socjalne, które doprowadziło do zróżnicowania sytuacji pracowników, a skoro wszyscy zatrudnieni - bez względu na wysokość uzyskiwanego dochodu - otrzymali świadczenia w identycznej wysokości, to świadczenie te nie miały socjalnego charakteru.

Sąd apelacyjny miał przy tym na uwadze, że ustawodawca pozostawił pracodawcy swobodę, gdyż nie ustalił kryteriów ani progów pomocy socjalnej, jednak nie można było przyjąć, że to oznacza przyzwolenie dla pracodawcy na całkowitą uznaniowość w realizacji świadczeń finansowanych z funduszu świadczeń. Pracodawca bowiem, o ile uruchomił ZFŚS ma obowiązek stosować i kierować się kryterium socjalnym przy realizacji świadczeń. W przeciwnym razie świadczenia z funduszu traktowane są jako świadczenia ze stosunku pracy, podlegające na zasadach ogólnych uwzględnieniu w podstawie wymiaru składek.

Mając na uwadze przedstawioną ocenę, sąd apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.